

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змін. і доп.).

3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.

4. Таран О. В., Вознюк А. А., Тарасенко О. С. та ін. Використання інформації, що знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій у кримінальному провадженні: *метод. рек.* Київ, НАВС. 2021. 50 с.

5. Тарасенко О. С. Чинники, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, пов'язаних з обігом протиправного контенту в мережі Інтернет, *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 11 бер. 2022 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 308–309.

6. OECD. *Cybersecurity Policy Making at a Turning Point*. Paris: OECD Publishing, 2021. 38 с. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/12/oecd-policy-framework-on-digital-security_a0b1d79c/a69df866-en.pdf.

7. European Union Agency for Cybersecurity (ENISA). *Threat Landscape Report*. Brussels, 2022. URL: <https://eucyberdirect.eu/atlas/sources/enisa-threat-landscape-2022>.

Панченко Наталія Володимирівна,
аспірант Інституту держави і права
імені В. М. Корещького НАН України

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ЗА УМОВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПРАВОТВОРЧОСТІ ТА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Важливим під принципом верховенства права є правова визначеність, яка фактично є тією цінністю, до якої повинні прагнути розробники кримінального законодавства України. На нашу думку, правова невизначеність, є сутнісним відображенням природи юридичної регламентації кримінально-правових явищ, яка завжди притаманна, як і визначеність, тексту кримінально-правового припису. Визначеність та невизначеність не є антиподами чи парними категоріями. Вони є складовими одного явища, яке утворюється завдяки взаємодії визначеності та невизначеності, їх діалектичній єдності протилежності, що в кінцевому рахунку сприяє розвитку кримінально-правової матерії у бік точності та передбачуваності кримінального законодавства України в цілому.

Роздумуючи про спекулятивне законодавство, австро-британський економіст Фрідріх Август фон Хайек відзначив, що терміни «незнання», «необізнаність» є занадто вузькими, а в окремих

випадках слід було б говорити про невизначеність щодо того, що є насправді, оскільки навряд чи можна усвідомлено говорити про правильність того чи іншого твердження, якщо ніхто не знає, що саме слід вважати правильним у відповідному контексті. На думку цього дослідника, всі інститути свободи є адаптацією до фундаментального факту незнання і що вони пристосовані мати справу з шансами та ймовірностями, а не з визначеністю. У справах людини визначеність недосяжна [1, р. 50–51, 52]. Звичайно, думка цього науковця є вкрай радикальною. Проте, якщо від цього абстрагуватися, доволі очевидно, зокрема і з тих прикладів, що наводилися вище, що сфера правової невизначеності, зокрема і в тексті КК України є доволі значною, навіть однаковою з правовою визначеністю, що вимагає з'ясування причин та факторів виникнення правової невизначеності, її впливу для регулювання кримінально-правових відносин, що з урахуванням діалектичної єдності правової визначеності та правової невизначеності може запобігти виникненню системних проблем під час реалізації кримінально-правових норм.

Слід мати на увазі, що правова визначеність та правова невизначеність не з'являються самі по собі і не виникають самі з себе. Виключно законодавець, який створює кримінально-правові норми, «закладає» визначене та невизначене як невід'ємні атрибути кримінально-правових приписів. І власне в «дозуванні» визначеного і невизначеного, превалюванні визначеного над невизначеним у цьому приписі проявляється майстерність законодавця, його вміння прогнозувати наслідки такого співвідношення, управляти невизначеністю в процесі правотворчості. Такий менеджмент невизначеностями у правотворчій діяльності підпорядковується закономірностям управління невизначеностями під час прийняття управлінських рішень [2; 3; 4].

Слід звернути увагу на те, що в психологічній літературі існує таке поняття, як толерантність до невизначеності та її формування. При цьому толерантність до невизначеності науковці розуміють по-різному – як рису особистості, як соціально-психологічну установку, як множинність реакцій особистості на невизначеність тощо. Толерантна до невизначеності особистість розглядається як особистість з позитивним ставленням до невизначеностей: здібностями витримувати напругу, пов'язану з протиріччям, двозначністю, проблемністю ситуацій, готовністю до ризику, вмінням діяти і приймати рішення в ситуаціях невизначеності [5, с. 49].

Антиподом, протилежною психологічною рисою є інтолерантність до невизначеності. Толерантність до невизначеності – це властивість особистості сприймати непередбачуваність, неоднозначність та складність світу нейтрально або позитивно та зберігати здатність реагувати на неї проактивно. Відповідно,

інтолерантність до невизначеності – властивість особистості сприймати непередбачуваність, неоднозначність та складність світу як дещо небажане або загрозливе і реагувати на неї підвищеною невпевненістю, тривогою, ступором, розгубленістю [6, с. 60].

В юридичній літературі не порушується та, відповідно, не розглядається проблема толерантності / інтолерантності до невизначеності. Вважаємо, що толерантність до невизначеності є компонентом як правотворчості, зокрема у галузі кримінального права, так і правозастосування. Толерантність до правової невизначеності є важливим компонентом особистості, який у загальних рисах характеризується мінімізацією, а то й відсутністю різких негативних реакцій на невизначеність законодавства, усвідомленням того, що немає однозначно визначених нормативно-правових приписів, що в кожному з них визначеність та невизначеність більшою чи меншою мірою проявляються як необхідні компоненти правового буття, як діалектичний прояв єдності протилежностей, прагненням знайти розумний вихід із ситуації невизначеності, орієнтуючись на судові стандарти, прогресивні доктринальні підходи та, передусім, на здоровий глузд. Долання ситуацій невизначеності у правотворчості та у правозастосуванні є рушійною силою продукування нових знань на кожному з цих рівнів, до засвоєння та впровадження у законодавство України, зокрема в кримінальне, нової правової інформації. Правова невизначеність, на нашу думку, може стати підґрунтям для пошуку нового у відповідному правовому масиві та формування новітньої моделі кримінально-правового припису з більш точним та визначеним змістом або, на жаль, до створення нової невизначеної конструкції кримінально-правового припису.

Законодавче закріплення чітко невизначеної термінології, відсутність визначених у законі чітких критеріїв призведе до того, що слідчий замість доведення винуватості особи повинен буде доводити наявність невизначеного неформального статусу особи, зважаючи на те, що будь-якого об'єктивного підтвердження, жодних офіційних документів, які могли б підтвердити факт наявності такого статусу в особи, не існує [7, с. 223].

Таким чином, визначеність та невизначеність є невід'ємними атрибутами кримінально-правових приписів, а формування толерантності до невизначеності як на етапі правотворчості у галузі кримінального права, так і на етапі реалізації кримінально-правових норм є тим прогресивним напрямком, який дозволяє забезпечити розвиток правового знання про кримінально-правові явища та формування на основі цього такої моделі кримінально-правового припису, яка характеризується більшим проявом саме визначеності, забезпечуючи тим самим зрозумілість та доступність кримінально-правового регулювання.

Список бібліографічних посилань

1. Hayek, Friedrich A. von (Friedrich August), 1899–1992. *The constitution of liberty : the definitive edition / edited by Ronald Hamowy*. Chicago: The University of Chicago Press. 583 p. URL: <https://ia600805.us.archive.org/35/items/TheConstitutionOfLiberty/The%20Constitution%20of%20Liberty.pdf>.
2. Попов С. А. Стратегічний підхід до нововведень в публічному управлінні: класифікація невизначеностей та ризиків рішень. *Актуальні проблеми державного управління*. 2015. Вип. 2. С. 45–51. http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2015_2_12.
3. Щербак В. Г., Щербак О. В. Невизначеність і ризик в бізнес-діяльності промислового підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 4 (106). С. 156–161.
4. Микіч Х. І., Буров Є. В. Дослідження причини виникнення невизначеностей у системах із ситуаційною обізнаністю та аналіз методів їх опрацювання. *Східно-Європейський журнал передових технологій*. 2016. № 1 (79). С. 19–27.
5. Хілько С. О. Психологічні умови формування толерантності до невизначеності у майбутніх психологів: дис. ... канд. психолог. наук: 19.00.07; Ун-т менеджменту освіти; Ін-т пед. Освіти і освіти дорослих ім. І. Зазюна. Київ, 2018. 279 с.
6. Громова Г. М. Толерантність до невизначеності як чинник трансформації травматичного досвіду особистості: дис. ... д-ра філософії: 053 – Психологія; Ін-т соціальної та політичної психології. Київ, 2022. 208 с.
7. Tarasenko O.S. Problem issues of combating criminal communities. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 8 (36). Vol. 2. С. 219–224. URL: <http://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/3897>.

Перваченко Антон Сергійович,

здобувач наукового ступеня доктора
філософії кафедри кримінального права
та кримінології навчально-наукового
інституту права та психології Національної
академії внутрішніх справ

ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 159-1 КК УКРАЇНИ

В Україні з 2019 року було істотно змінено законодавство, що регулює суспільні відносини, які виникають під час фінансування політичної партії, передвиборної агітації чи агітації з проведення референдуму. Водночас не вирішено до кінця проблеми, які виникають на практиці щодо відповідальності у разі порушення порядку